Çankırı Karatekin Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Dergisi
Y.2014, Cilt 4, Sayı 2, ss.167-190

Çankırı Karatekin University
Journal of The Faculty of Economics
and Administrative Sciences
Y.2014, Volume 4, Issue 2, pp.167-190

Türkiye'nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yıldaki Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri

Sercan EDİNSEL

Sorumlu Yazar, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,İşletme Bölümü Doktora Öğrencisi, Isparta, sedinsel@gmail.com

Orhan ADIGÜZEL

Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, Isparta, orhanadiguzel@gmail.com

Öz

Turizm ekonomik ve sosyal yönlerden ülkeler için giderek önemi daha da artan sektör durumuna gelmektedir. Denize girmek, boş zaman geçirmek v.b gibi faktörlerle ön plana çıkan turizm günümüzde daha çok sağlık bakımından yapılan gezi ve tatil olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmanın öncelikli amacı; Türkiye'nin sağlık turizmi açısından son beş yıl içerisinde kaydettiği gelişmeleri değerlendirmektir. Bu değerlendirme neticesinde ülkemizin üstünlükleri, risk ve tehditleri hakkında bilgi edinilecek ayrıca daha istikrarlı ve kararlı uygulama ve hedeflere sahip olunacaktır. Diğer yandan dünyada sağlık turizminin mevcut durumu, sağlık turizminin dış kaynak kullanım aracı olarak yorumlanması ve sağlık turizminin avantaj-dezavantajları gibi konular değişik kaynaklardan incelenerek kuramsal olarak değerlendirmeye çalışılmıştır. Özellikle Türkiye'nin sağlık turizmi konusunda avantaj-dezavantajları ve geleceğe yönelik fırsatları; ülke turizminin çeşitlendirilmesi, ülke ekonomik boyutları ve alternatif turizm olanakları kapsamında irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Sağlık Turizmi, Alternatif Turizm.
JEL Sınıflandırma Kodları: I10, I15, I18.

Turkey's Place and Its Developments in the World Countries In Terms of Health Tourism within the Last Five Years

Abstract

Tourism is becoming more important for countries in the economic and social aspects. Tourism is coming fore as swimming and spending leisure time. But today tourism is coming fore as health care trips and vacations. Te primary objective of this study is to evaluate the progress of Turkey in terms of health tourism within the five years. As a result of this evaluation we will obtain the information about our country's superiorities, risks-threats and also we have more stable and steady applications and targets. On the other hand current situation of health tourism in the world, interpretation of health tourism as a means of outsourcing and issues such as advantages and disadvantages of health tourism have been studied theoretical evaluation and examined from different sources. Especially Turkey's advantages-disadvantages, future opportunities in the health tourism is discussed in the possibilities of diversification of the country's tourism and alternative tourism opportunities.

Keywords: Tourism, Health Tourism, Alternative Tourism.
JEL Classification Codes: I10, I15, I18.

Atıfta bulunmak için…| Cite this paper | Edinsel, S. & Adıgüzel, O. (2014). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yıldaki Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 167-190.

1. Giriş

Tüm dünya ülkeleri açısından önemli bir gelir kaynağı olan turizm, insan ihtiyaçları, artan teknolojik olanaklar v.b. faktörler sebebi ile süreli bir değişim içindedir. Yakın zamana kadar turistlerin yaptıkları seyahatlerin ana maksadını yeni yerler görmek, doğal güzelliklerini gezmek, denize girmek v.b. gibi faktörler oluştururken günümüze doğru gelindiğinde bu maksatların yerini hastalıkların tedavilerinin yapılması, iklim ve hava şartlarından faydalanmak ile o ülkenin sağlık konusundaki yeraltı kaynakları ve teknolojilerinden faydalanarak iyileşmek bu suretle daha zinde ve sağlıklı bir yaşam sürme amacı yer almıştır. Turizm sektöründeki bu amaç değişikliğinin sebeplerinin başında artan ileri yaş nüfusu ve bazı hastalıkların iyileşme süreçlerinde belli yörelerdeki faktörlerin çözüm olması gelmektedir**.** Bu sebeple ülkeler turizm sektöründeki paylarını arttırmak ve ülke gelirine katkıda bulunması maksadı ile bu sektörde büyük gelişme kat etmişlerdir. Bu çalışmanın ana maksadı Türkiye'nin sağlık turizmi sektöründe son 5 yıl içerisinde kaydettiği gelişmeleri araştırmak ve diğer ülkeler karşısındaki güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini SWOT analizi maksadı ile ortaya çıkartmaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde turizm ve turist kavramı, turizmin özellikleri, turizm türleri, ikinci bölümde sağlık turizmi kavramı, sağlık turizminin çeşitleri, sağlık turizminin önemi üçüncü ve son bölümde ise Türkiye'nin sağlık turizmi açısından son 5 yıl içerisinde kaydettiği gelişmeler ve diğer ülkelere göre güçlü, zayıf yönleri ve fırsatlar ve tehditler SWOT analizi yardımı ile değerlendirilecektir.

2. Turizm Sektörü

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için turizm sektörü milli gelire olan katkısı, sağladığı döviz gelirleri, ödemeler dengesine katkısı ve geliştirilen iş kolları ile yaratılan yeni istihdam alanları ile ülke ekonomisine katkısı oldukça büyüktür. Turizm sektörü bugün dünyada en fazla istihdam yapılan sektörlerin başında gelmektedir. Uluslararası turizmin ülkelerin refah seviyesine yaptığı katkı ve ülkelerin döviz rezervlerini artıcı etkisiyle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için en önemli hizmet sektörü haline gelmiştir (http://www.ekonometrik.com/).

Bu bölümde turizm ve turist kavramı, turizmin özellikleri ve turizm türleri konularına değinilinecektir.

2.1. Turizm ve Turist Kavramı

Turizm, Latince "tournus" sözcüğünden türetilmiş olup dönme dönüş anlamına gelmektedir. Dönmek anlamına gelen "tourner" ve "tour" kelimeleri ise Fransızca da halen kullanılmaktadır (Dinçer, 1993, 5).

Turizm, insanların hayatlarını sürdürdükleri yer haricinde belirli bir süre dâhilinde kalmaları sebebi ile ortaya çıkan ihtiyaçlarının giderilmesi faaliyetleridir (Batman, 2008, 3). Bir diğer ifade ile turizm, yer değiştirme, değişiklik, kaçma, uzaklaşma olayı olup insan psikolojisi sebebi ile ortaya çıkar (Akat, 2000, 3).

Turizm olayının öznesi insandır. Turizm sektöründeki özne ise turisttir. Turizme katılıp ona yön veren turist, yaşadığı yeri maddi kazanç dışı nedenler ile belli bir süre zarfında terk edip sınırlı harcama gücü ile gezip konaklayan ve tatmin arayan kişidir (Yağcı, 2003, 12).

2.2. Turizmin Özellikleri

Ekonomik, sosyal, kültürel v.b. olmak üzere turizmin birçok özelliği bulunmaktadır. Bu araştırmada ise turizmin özelliklerine kısaca değinilecektir. Bunlar şu şekildedir (Olalı, 1988, 21) ;

- Öncelikli olarak turizm insanların değişik maksatlarla belirli bir süre dâhilinde seyahat ve konaklamalarını kapsamaktadır.
- Turizm insanların yaşadıkları yer haricinde, sürekli olarak kalmamak üzere farklı amaçla dâhilinde yapılan geçici konaklama ve seyahatleri kapsamaktadır.
- Turizm para kazanma amacı gütmemek üzere yapılan seyahat ve geçici konaklamaları içerir.
- Turizm, liberal bir atmosfer içinde yapılan hareketler bütünüdür.
- Turizm, insanların spor, sağlık, dinlenme, rehabilite olma, kültür, yeni yerler görme, din gibi nedenlerle yaptıkları konaklama ve seyahatleri içermektedir.
- Turizm, insanların bireysel veya toplu olarak yaptıkları seyahatleri kapsar.
- Turizm, bir yandan gidilen yerde 24 saati veya bir gecelemeyi aşan konaklamaların meydana getirdiği statik elemanı, diğer yandan seyahatin teşkil ettiği dinamik elemanı kapsar.
- Turizm, aynı zamanda sosyal bir olaydır.
- Turizm, aynı zamanda bir endüstri olup sadece konaklama ve seyahatten ibaret değildir.

2.3. Turizm Türleri

Turizmin çeşitlendirilmesi birçok görüş tarafından farklı şekilde yapılmıştır. Bunun temel sebebi ise turizmin çok kapsamlı ve birbirine yakın konulardan oluşmasıdır. Bu sebepten dolayı kesin bir ayrım yapmak imkânsızdır (Ünüsan ve Sezgin, 2005, 15). Bu çalışmada ise son zamanlarda önemi daha da artan turizm türleri incelenecektir (Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2014).

2.3.1. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi, en sade haliyle tedavi maksatlı yapılan seyahatler şeklinde tanımlanabilir. Sağlık turizmi tedavi amaçlı kaplıca veya diğer sağlık merkezlerine seyahat eden kişinin fiziksel iyilik halini geliştirmek amacıyla veya estetik cerrahi operasyonlar, organ nakli, diş tedavisi, fizik tedavi, rehabilitasyon vb. gereksinimi olanlarla birlikte uluslar arası hasta potansiyelini kullanarak sağlık kuruluşlarının büyümesine olanak sağlayan bir turizm türüdür (Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2014a).

2.3.2. Kış Turizmi

Gelişen şehirler ve günlük hayatın temposundan yorulan kişiler bu ortamdan kurtulabilmek için yazın sahil beldelerine kışın ise dağlık ve kar yağışının bol olduğu yerleri tercih etmektedirler. Bu tercih sebebi ile kış turizmi ortaya çıkmış ve giderek gelişmiştir. Bu turizme ön ayak oluşturan çalışmalar, özellikle Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinde yapılmış, bunları Amerika, Kanada ve Japonya gibi ülkeler izlemiştir (Bulut,1999).

2.3.3. Yat Turizmi

Yat turizmi de son yıllarda büyük gelişme gösteren sektörlerden biridir. Bu turizmi cazip kılan ve gelişmesindeki en önemli faktör ise spor ve tatilin bir arada yapılabilir olmasıdır. Ülkemiz yat turizminde özellikle 1975 yılından itibaren büyük gelişmeler göstermiştir. Yat turizmi için çoğunlukla Ege ve Akdeniz sahilleri tercih edilmektedir (Bulut,1999).

2.3.4. Gençlik Turizmi

Seyahat gençlerin yeni yer ve yaşamları görüp tanımaları, kişiliklerini geliştirmelerinde ve sosyal ilişkilerini geliştirmelerinde başvurulan önemli yollardan biridir. Turizm hem seyahat hemde öğrenmeyi aynı anda sağlayan önemli bir etkinliktir. Bu sebeple gençlik turizmi önemi artan bir sektör halini almıştır. Gençlik kampları v.b. etkinlikler bu sektör içerisinde gösterilebilir (Turizm ve Kültür Bakanlığı-a, 2014).

2.3.5. Üçüncü Yaş Turizmi

Bilginin artması, teknoloji ve tıptaki ilerlemeler sayesinde insan ömrü artmış ve 65 yaş üstü insan sayısının da toplumdaki oranı yükselmiştir. Hastalık oranlarının da azalması sonucu daha dinamik bir ileri yaş nüfusu ortaya çıkmıştır. Özellikle bol vakti olan emekli grubu yaşlı nüfus dinlenip vakit geçirebileceği bir turizm ihtiyacı sebebi ile bu sektör giderek gelişme göstermiştir. Bu sektörün gelişmesinin bir diğer nedeni ise özellikle kış aylarında otellerin doluluk kapasitelerinin azalması sebebi ile düşen fiyatlar sonucu yaşlı bireylerin 1 aylık gideri kıyaslandığında otellerin daha cazip geldiği düşünülmektedir (Bulut, 1985, 32).

2.3.6. İnanç Turizmi

İnanç turizmi, belirli dine sahip kişilerin kutsal olarak kabul etmiş olduğu yerlere yapılan seyahatlerden oluşmaktadır (Erol ve Bulut,1999).

2.3.7. Mağara Turizmi

Dünyadaki diğer ülkelere göre 'mağara cenneti ülke' durumunda olan yurdumuzda yaklaşık 40.000 adet mağara bulunmaktadır. Mağara oluşumları bakımından önemli bir jeolojik-jeomorfolojik nitelik olan karstlaşma (karstik alanlar) ülkemizde Batı ve Orta Toros Dağlarında (Muğla, Antalya, Isparta, Burdur, Konya, Karaman, İçel ve Adana) yer almaktadır. Turizm çeşitliliği açısından büyük öneme haizdir (Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2014b).

2.3.8. Yayla Turizmi

Yayla Turizmi, doğayla iç içe yaşamayı sevenler veya macera tutkunlarının genellikle günübirlik kullanım veya kısa süreli konaklama amacıyla yüksek rakımlı yerlerde yaptıkları turizm faaliyetidir. Yayla Turizminde amaç, ülkemizin kendine özgü doğal ve kültürel değerleri olan yaylaların ve yayla yaşamının, koruma ve kullanma dengesi dikkate alınarak turizm faaliyetleri içinde değerlendirilmesidir (http://yaylaturizmi.blogspot.com.tr).

2.3.9. Botanik Turizmi

Botanik Turizmi, günü birlik yürüyüşler düzenleyerek ve çevreyi gezerek, doğayı tanımak, gördüğü bitkileri incelemek ve yeşilliğin içerisinde çok güzel vakit geçirmek isteyenler için çok ideal bir spordur (http://www.forumacili.org).

2.3.10. Dağcılık

Dağ Turizmi, doğayla baş başa kalmak ve onu tanıma amacıyla yapılan bir alternatif turizm biçimi olarak tarif edilmektedir. Dağcılık, dağlarda yürüyüş ve

kamp kurmanın yanı sıra tırmanma sporunu da kapsayan bir doğa sporudur (http://www.turkey-tatil.com/).

2.3.11. Rafting

Rafting "raft" adı verilen botlarla akış hızı yüksek olan nehirler üzerinde yapılan bir spordur. Spor olmasının yanı sıra turistik amaçlı yapılanlarda geçilen, kanyonlar, vadiler, doğal manzaralar bu sporu yapanlara güzel yerleri görmelerini de sağlar (http://prezi.com/).

2.3.12. Su Altı Dalış

Bu spor dalı profesyonel ekiplerle beraber belli bir eğitimden sonra dalış yapılarak su altı güzelliklerinin, batıkların v.b. keşfedilmesi görülmesinden oluşan bir turizm türü olarak ortaya çıkmıştır (Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2014b).

2.3.13. İpek Yolu

Coğrafi konumu nedeni ile ipek yolu üzerinde bulunan Türkiye turizm bakanlığı aracılığı ile kültürel mirasımız olan ve çoğu doğaya ve çevresel etkenlere yenik düşmüş bulunan hanların (kervansarayların) korunması, bir koruma -kullanma dengesi içinde yaşatılarak "Tarihi İpek Yolu"nun canlandırılması planlanmıştır (Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2014b).

3. Sağlık Turizmi Kavramı ve Türkiye Açısından Önemi

Sağlık turizmi hastaların ve hasta ailelerinin rahatlığını sağlamak için tıbbi seçenekleri sunmayı hedeflemektedir. Gelişmiş ülkelerdeki eğitim ve refah seviyesinin yüksek olmasına paralel olarak sağlık hizmetleri sunumu da yüksek maliyetli olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde yaşlanan nüfusun sağlık ihtiyaçları ve sağlık giderlerinin payı her geçen gün artmaktadır. Sosyal güvenlik maliyetlerinin artan giderleri sosyal güvenlik kurumlarını zorlamaktadır. Bu sıkıntıları aşmak için, gelişmiş ülkelerde bulunan sosyal güvenlik kurumları ve özel sigorta kurumlarının kaliteli tıbbi hizmet sunan ve yakında yer alan ülkelerle paket anlaşmalar yaparak sağlık hizmetlerini düşük maliyetli alma çabaları görülmektedir (http://www.turkey-healthtourism.com).

Araştırmanın bu bölümünde ise sağlık turizm kavramı, sağlık turizmi çeşitleri ve sağlık turizminin ülkemiz açısından önemi açıklanacaktır.

3.1. Sağlık Turizmi Kavramı

Sağlık Turizmi; "sağlıklı olmak ve rehabilitasyon maksadıyla belirli bir zaman aralığıyla evinden farklı yerlere giden bireylerin eğlence, konaklama ve sağlık ihtiyaçlarını karşılaması sonucu ortaya çıkan olaylardır. Bir diğer ifade ile , "İnsanların kendi yaşadıkları yerden değişik bölgelere sağlık ihtiyacı ile seyahat

eden kişilerin meydana getirdiği turizmdir" (Ross, 2001, 7; Boz, 2004, 132; Aydın ve Şeker, 2011).

Diğer bir tanımda sağlık turizmi sağlığın güçlendirilmesi, sağlığın idame ettirilmesi amacıyla ortaya çıkan ve bilinen tatili de kapsayan konaklamalar, seyahatler ve organizasyonlardan meydana gelen olay ve ilişkilerin tümü olarak tanımlanabilir (Gençay, 2007, 72; Yıldırım, 2012, 21).

Turizm Bakanlığı tanımında " tedavi olmak için yapılan seyahatlerdir" denilmektedir. Bir diğer ifadeyle, ülkelerarası hasta turizm potansiyelinden yararlanarak sağlık kuruluşların gelişmesine imkân tanıyan turizm türüdür. Bir başka tanıma göre; sağlıklı olmak amacı taşıyan, 1 günden 1 seneye kadar devam etmek şartı ile yaşamak ya da çalışmak şartı olmaksızın diğer yerlere seyahatleridir (Yalçın, 2006a, 34; Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2013a).

Sağlık turizmi tanımlarına bakıldığında çok geniş bir alanı kapsadığı görülmektedir. Bu sebep ile sağlık turizmi birçok çeşide sahiptir.

3.2. Sağlık Turizm Çeşitleri

Literatürde "Medikal Turizm" olarak da adlandırılabilen sağlık turizmi çeşitlerini üç ana başlıkları şu şekilde ifade edilebilir (http://www.barlifehaber.com) (Erişim tarihi:26.02.2014).

- Termal turizm
- Güzellik ve zindelik (SPA, Wellness) turizmi
- Medikal turizm ya da tedavi amaçlı sağlık turizmi.

3.2.1. Termal Turizm

"Term sözcüğü, latince sıcak anlamına gelen thermos sözcüğünden gelmektedir. Romalılar zamanında önceleri halk banyoları anlamında kullanılan term sözcüğü daha sonraları, su alınan yer anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Doğal sıcak sular için thermal-(termal), suların sıcaklık özelliğini belirtmek için thermique (termik), doğal sıcak su kaynaklarının incelenmesi ve sağlık amacıyla yararlanılması amacıyla düzenlenmesine ise, thermalizme- (termalizm) denmektedir"(Kahraman, 1978, 5).

Termal turizm veya kaplıca turizmi; mineralize termal su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında, iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerini de kapsayan turizm hareketi olarak tanımlanır (Akat, 2000, 22-23).

Kaynarca maden suyunun yeryüzü ile buluştuğu kaynak olup, kaplıca veya ılıca ise bu çıkan sulardan yararlanmak üzere kaynarcaların çevresine kurulan tesisleri ifade etmektedir.

Kaplıcalarda sunulan hizmetlere yönelik olan turizm ile ilgili bazı terimler aşağıda sunulmuştur (Yalçın, 2006b, 8),

Klimatizm; dağ veya deniz kenarında kurulan açık ve temiz havanın iyileştirici etkisinden faydalanmak maksadı ile uygulanan tedavi türüdür.

Üvalizm; meyve ve sebzeler ile yapılan bir tedavi türü olup, kullanılan be meyve ve sebzeler yörelerin belli başlı ürünü olmaktadır. (Bursa-Şeftali)

Termalizm; sağlık kurallarına uygun bir şekilde kaplıca ve ılıcalardan elde edilen doğal su kaynaklarının tedavi maksadıyla kullanılmasıdır. Termal turizm ile ilgili diğer kavramlar ise şunlardır (Turizm ve Kültür Bakanlığı-a, 2013) :

Balneoterapi; Mineral termal sularla yapılan kür uygulaması.

Talassoterapi; Deniz suyu ve güneşten yararlanılarak yapılan kür uygulaması.

Hidroterapi; Tatlı suyla yapılan kür uygulaması.

Speleojerapi; Mağara ortamından yararlanılarak yapılan tedavi türü.

Peloidoterapi; Çamur tedavisidir.

Helioterapi: Güneş ışığı ile yapılan kür uygulamalarıdır.

3.2.2. Gündelik ve Zindelik (SPA, Wellness) Turizmi

Diğer bir sağlık turizm çeşidi de SPA,Wellness turizmidir. Latince "**Salus Per Aquam**" kelimelerinin baş harflerinden oluşan ve "sudan gelen sağlık" anlamına gelen SPA, Romalılardan günümüze kadar süre gelen su ile yapılan terapilerdir. Suyun soğuk veya sıcak ve farklı etkil ve biçimler ile (akıtma, damlama, duşlama, püskürtme) uygulanması sonucu kazanılan ferahlama ve rahatlama hissi uyandıran bütünleştirici bir tedavidir. Değişik kürün kullanıldığı SPA bir bütün olarak insanın iyi ve zinde olmasını ifade etmektedir. Yoğun ve stresli yaşam temposundan kurtulmak isteyenler arasında, böyle bir tatili türünü tercih edenlerin miktarı gün geçtikçe artmaktadır. Vücuttan zararlı maddeleri atma programları ile uygulanan SPA turistler için büyük önem arz etmektedir (Aydın ve Şeker, 2011, 6; http://www.kobifinans.com.tr).

3.2.3. Medikal Turizm/Tedavi Amaçlı Sağlık Turizmi

Medikal turizmle eş anlamlı olarak da kullanılabilen sağlık turizmi her ülkede değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Aydın ve Yılmaz'ın ifadesine göre medikal turizm turistin halini daha iyi duruma getirmek üzere yapılan tıbbi etkinlik veya işlemdir (Aydın ve Yılmaz, 2010).

Bir diğer ifade ile medikal turizm insanların uzak ülkelere tıbbi maksatlı seyahat etmesini ifade eden kavramdır. Doktorun ön planda olduğu sağlık turizm çeşidi olan medikal turizm, uzman cerrahi ve tedavi şekillerine ihtiyaç duyan turistlerin faaliyetlerinin bir kısmını kapsayacak şekilde düzenlenen özel tedaviler olarak ifade edilir. Son dönemlerde insanların ihtiyaçları ve tatil süresince kaplıcalara gitme, spor yapma, dinlenme gibi faaliyetler sayesinde daha sağlıklı olma istekleri sebebi ile turizm sektöründe "medikal turizm" adı altında farklı bir alan türemiştir. Medikal turizmde, "turist" turistik yerlerde dinlenme, spor yapma v.b. faaliyetleri yapmakla birlikte öncelikle tedavi olma amacını taşımaktadır. Medikal turizm, hızlı bir şekilde gelişmekte olan bir sektör olup insanların birer tatilci olmalarının yanı sıra uzun mesafedeki ülkelere tedavi maksatlı seyahat etmesidir. Bir diğer ifade ile diğer ülkelere yapılan tedavi maksatlı seyahatlerdir (Sağlık Turizmi Platformu, 2014).

3.2.4. Sağlık Turizminin Türkiye Açısından Önemi

Turizm sektörü birçok ülkenin önemli gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Ülkemizde coğrafi yapısı, tarihi ve çevresel güzellikleri, iklim şartları v.b. sebepler dolayısıyla turizmde söz sahibi ülkelerden biri haline gelmiştir. Fakat zaman içerisinde insanların değişen istek ve ihtiyaçları sebebi ile turizm sektöründe sağlık turizmi açısından güçlü ülkeler daha fazla pay sahibi olmaya başlamışlardır. Dünyada gelişen bu sektör giderek daha da önemli bir konuma gelmiştir. Bu sebeple turizm gelirlerinin istenilen seviyelerde olması ve bu sektörden daha fazla gelir elde edilebilmesi sağlık turizminde yapılacak olan iyileştirmelere ve bu konuya gereken önemin gösterilmesine bağlıdır. Bu sebepler dolayısıyla sağlık turizmi ülkemiz açısından büyük öneme sahiptir. Son bölümde ise ülkemizin sağlık turizmi açısından dünya ülkeleri içindeki konumu anlatılacaktır.

4. Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Son Beş Yılda Kaydettiği Gelişmeler

Araştırmanın bu bölümünde ise ülkemizin sağlık turizmi açısından son beş yılda kaydettiği gelişmeler Türkiye ve sağlık turizmi ile SWOT analizi başlıkları altında ele alınacaktır.

4.1. Türkiye ve Sağlık Turizmi

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda sağlık turizmi ile alakalı olarak "Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacı ile golf, kış, dağ, yayla, termal, soğuk, yat, karavan, kruvaziyer, kongre ve eğlence turizmini geliştirme faaliyetlerine devam edilecektir. Yerli tur operatörlüğünün yaygınlaştırılmasına çalışılacak, tanıtma ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması için yeni finansman kaynaklarının oluşturulmasına kamu kesiminin yanı sıra özel sektörün katılımı da sağlanacaktır" ifadesi yer almaktadır (DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996–2000, Ankara, 1995, 164).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ise "Turizmin değişen tüketici tercihlerini dikkate alınarak geliştirilecek yeni alanlarla turizm mevsiminin yılın tamamına ve turizm potansiyeli olan ancak bu güne kadar yeterince ele alınmamış bölgelere yayılmasına yönelik tedbirler alınacaktır. Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihlerini de dikkate alarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla golf, kış, dağ, termal, sağlık, yat, kongre turizmi ve eko turizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülecektir" denilmektedir (DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005, 2000, 167-168).

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planına göre; "Turizm, yarattığı katma değer, istihdam ve döviz geliri bakımından Türkiye ekonomisinde son 20 yılda önemli atılım gösteren sektörlerden biri olmuştur. Türk turizminin uluslararası turizm geliri içindeki payı 2000 yılında yüzde 1,6 iken 2005 yılında yüzde 2,9'a ulaşmıştır. Aynı dönemde yabancı turist sayısı 10,4 milyon kişiden, 21,1 milyon kişiye artarken, turizm geliri ise 7,6 milyar dolardan 18,2 milyar dolara yükselmiştir. Turist sayısında ve döviz gelirlerindeki bu artışla Türkiye, dünyada en çok turist kabul eden ülke sıralamasında 12., gelirlerde ise 8. sırada yer almaktadır." denilmektedir. Ayrıca planın hizmetler kısmında "Türkiye"nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizmi desteklenecektir." ifadesi yer almaktadır.(DPT, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007–2013, 2006, 35–82.) DPT Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında ise "Sağlık turizmi başta olmak üzere, kongre turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizmi, golf turizmi ve kültür turizmine ilişkin altyapı eksiklikleri tamamlanarak pazarın çeşitlendirilmesi sağlanacak ve alternatif turizm türlerinin gelişimi desteklenecektir." ifadesi yer almaktadır. Bu ifadenin yanı sıra sürdürülebilir turizme destek verilmesi konusuna değinilmiştir (DPT, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2014–2018, 2011, 132-133). Onuncu beş yıllık kalkınma programına göre sağlık turizmi kapsamında ulaşılması gereken hedefler şu şekilde sıralanmaktadır;

- Termal turizmde 100.000 yatak kapasitesinin yaratılması

- 750.000 medikal yabancı hastanın tedavi edilmesi
- Termal turizmde 1.500.000 (600.000 tedavi sebebi ile) yabancı termal turiste hizmet verilmesi
- İleri yaş turizminde 150.000 yabancı turistin ülkemizi ziyaret etmesi
- Termal turizmde 3 milyar dolarlık bir gelir sağlanması
- Medikal turizmde dünyanın ilk 5 ülkesi içerisinde olması
- Medikal turizmde 5,6 milyar dolar gelir sağlanması
- İleri yaş turizminde 10 bin yatak kapasitesi oluşturulması

Planlar da görüldüğü üzere ülkemiz, dış pazarda değişen tüketici tercihlerine yönelik yeni potansiyel alanlar yaratmak ve turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını düzenlemek için sağlık turizmine önem vermektedir. Amacı, rehabilitasyona gerek duyanların ve diğer hastaların uygun iklim koşullarında daha düşük fiyat ve yüksek kaliteli tedaviler ile iyileştirmek ve sağlıklarını koruyup daha iyi konuma getirmek olan (Tengilimoğlu, 2005, 90) tedavi amaçlı sağlık turizmi için ülkemiz birçok avantaja sahiptir. Bu avantajlar şu şekilde sıralanabilir:

- Ülkemiz sağlık hizmetleri açısından diğer ülkelere nazaran daha ucuz olup fiyat avantajına sahiptir.
- Ülkemiz hastaneleri yeterli kapasiteye, teknolojiye ve eğitimli hekimlere sahiptir.
- Ülkemiz Coğrafi konum olarak hem Ortadoğu hem de Avrupa ülkelerine yakındır.
- Ülkemiz, batıya entegre olan Müslüman bir ülke olması hem Avrupa hem de Ortadoğu ülkeleri hastalarına hizmet verebilmesini sağlamaktadır.
- Kamu hastanelerinde tam olmasa da özel hastanelerde yeterli sayıda yabancı dil bilen personel bulunmaktadır.
- Türkiye, coğrafi olarak Asya ile Avrupa'nın ortasında yer almaktadır.

Ülkemizin sağlık turizmine gösterdiği bu ilgi ve sahip olduğu avantajların etkin şekilde kullanılması sayesinde daha da etkili bir konuma gelmiş. Geldiği bu konum istatistikî veriler ışığında açıklanacaktır.

Tablo 1: Yıllara Göre Ülkemize Giriş Yapan Turist Sayısı

Yıllar	Ziyaretçi Sayısı
2009	32 006 149
2010	33 027 943
2011	36 151 328
2012	36 463 921
2013	39 226 226

Kaynak: TUİK 2013

Tablo 2: Yıllara Göre Ülkemize Giriş Yapan Turist Sayısı

Yıllar	Kamu Sağlık Kuruluşları		Özel Sağlık Kuruluşları		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
2008	17.817	24,1	56.276	76,0	74.093	100.0
2009	21.442	23,3	70.519	76,6	91.961	100.0
2010	32.675	29,8	77.003	70,2	109.678	100.0
2011	41.847	26,8	114.329	73,2	156.176	100.0
2012	43.904	16,8	218.095	83,2	261.999	100.0

Kaynak: Türkiye Sağlık Turizm Değerlendirme Raporu 2013

Tablo 1'e bakıldığında ülkemize giriş yapan turist sayısında her geçen yıl bir artış gözlemlenmekle birlikte Tablo 2'ye bakıldığında Tablo 1 deki veriler ile aynı şekilde artan bir grafik sergilemektedir. Bu veriler ışığında ülkemizi ziyaret eden turistlerin sayısındaki artış sebeplerinden biri olarak da sağlık turizmi gösterilebilir.

Ülkemizdeki bu artış tüm dünya ülkeleri arasındaki veriler ile kıyaslandığında, ülkemiz dünya turizm merkezleri arasında 2010 yılında 27 milyon turist ile 7. sırada iken, 2011 yılında 29 milyon turist ile 6. sıraya çıkmıştır (Tablo 3) (UNWTO 2012).

Tablo 3: Dünya Turizm Destinasyonları

Ülkeler	Milyon Turist		Değişim(%)
	2010	2011	2011/2010
1.Fransa	77,1	79,5	3,0
2.ABD	59,8	62,3	4,2
3.Çin	55,7	57,6	3,4
4.İspanya	52,7	56,7	7,6
5.İtalya	43,6	46,1	5,7
6.Türkiye	**27,0**	**29,3**	**8,7**
7.İngiltere	28,3	29,2	3,2
8.Almanya	26,9	28,4	5,5
9. Malezya	24,6	24,7	0,6
10.Meksika	23,3	23,4	0,5

Kaynak: UNTWO 2012

Ülkemiz sağladığı gelişmelere rağmen sağlık turizmi konusunda dünya ülkeleri arasında istenen seviyeye hala ulaşamamıştır. Sağlık Bakanlığının yayınlamış olduğu 2013 Sağlık Turizmi raporuna göre (Tablo 4) ülkemiz 2012 yılında uluslararası hastaların geldiği ilk 10 ülke içerisinde yer alamamıştır (Sağlık Turizm Raporu, 2013).

Tablo 4: 2012 Yılında Uluslararası Hastaların Geldiği İlk 10 Ülke

Ülke	Sayı
1.Almanya	43259
2.Libya	38898
3. Rusya	27604
4. Irak	16926
5. Hollanda	14959
6. Azerbeycan	13023
7. İngiltere	12456
8. Romanya	5685
9. Norveç	5554
10. Bulgaristan	5511

Kaynak: Sağlık Turizmi Değerlendirme Rapor 2012

Ülkemizin ilk 10 ülke içerisinde yer alamamasına rağmen rekabetçi bir ülke konumundadır. Yapılan ameliyat ve operasyon fiyatları karşılaştırıldığında ülkemiz maliyet olarak düşük ülkeler arasında yer alması önemli bir avantajdır (Zengingönül vd,. 2012, 19). BAKA raporuna göre göz ameliyatları, saç ektirme, check-up, diş, ortopedi, SPA, kulak burun boğaz, diyaliz gibi çeşitli dallar için tedavi amaçlı ülkemize gelen turistler yüksek kalite ve teknoloji standartları ile

düşük maliyet ve güler yüzlü hizmet sebebi ile ülkemiz sağlık kuruluşlarını tercih etmektedirler (BAKA, 2011, 16).

Dünya genelinde ilk on içerisinde yer almamasına rağmen ülkemize sağlık maksatlı gelen turist sayılarında istikrarlı bir artış görülmektedir. Tablo 5 de görüleceği üzere 2008 yılından 2012 yılına doğru büyük bir artış vardır. Tablo 6 da ise hasta geliş şekillerine göre Türkiye'de sağlık hizmeti alan uluslar arası hasta sayıları verilmektedir.

Tablo 5: Yıllara Göre Türkiye'de Sağlık Hizmeti Alan Uluslar arası Hasta Sayıları

Yıl	Toplan Hasta Sayısı
2008	74093
2009	91961
2010	109678
2011	156176
2012	261999

Kaynak: Türkiye Medikal Turizmi Değerlendirme Raporu 2013

Tablo 6: Hasta Geliş Şekillerine Göre Türkiye'de Sağlık Hizmeti Alan Uluslar arası Hasta Sayısı

Medikal Turizm	İkili Anlaşma İle Gelen	Turistin Sağlığı	SGK ile Anlaşmalı
169462	544	70463	21530

Kaynak: Türkiye Medikal Turizmi Değerlendirme Raporu 2013

Veriler ışığında ülkemize gelen hasta sayılarında en büyük payı medikal turizm oluşturmaktadır.

Bununla beraber son zamanlarda çeşitli ülkelerden birçok hasta tedavi maksadıyla ülkemiz sağlık kuruluşlarından özel sağlık kuruluşlarını tercih etmektedirler (Tablo 7). Bunun sebebi ise gelişmiş ülkelerde yapılan çağdaş tıbbi operasyonların düşük fiyatlar ile ülkemizde yapılabilmesidir. Fakat ülkemizin sağlık turizm sektöründe yapmış olduğu büyük yatırımlara rağmen talep beklenen seviyede değildir. Bu yetersiz talebin sebebinin sağlık turizmi konusunda ülkemizin tanıtım, reklâm ve pazarlamanın yetersiz ve az olması olduğu değerlendirilmektedir (İçöz, 2009).

Tablo 7: Hastanelere Göre Uluslar arası Hastaların Geliş Şekilleri, % Dağılımı 2012

Hastane Türü	Oran %
Devlet Hastanesi	4,9
Eğt. Ve Arş. Hastanesi	2,7
Üniversite Hastanesi	1,1
Özel Hastaneler	91,3

Kaynak: Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu 2013

2010 yılında kamu ve özel hastanelere gelen yabancı hasta oranları incelendiğinde ise hastaların %92'sinin özel hastaneleri %8'inin ise kamu hastanelerini tercih ettiği belirlenmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2012, 67). 2012 yılında ise bu oran %91,3 özel hastaneler,%4,9 devlet hastaneleri, %2,7 eğitim ve araştırma hastaneleri ve %1,1 oranında üniversite hastaneleri olarak belirlenmiştir (Medikal Turizm Değerlendirme Raporu, 2013).

Diğer taraftan suyla, özelliklede termal (sıcak mineralli) sular ile yaratılan seyahat ve konaklama imkânları, hazırdaki bir ürünü (doğayı, denizi vs) kullanan klasik seyahat ve konaklama konseptininde artık önüne geçmeye başlamıştır. Dünyada pek çok merkez (Karlovy Vary, Baden Baden, Evian-Les-Bains vb) uzunca bir zamandan bu yana kendisini termal, SPA merkezi/destinasyonu olarak pazarlamaktadır. Buna son zamanlarda deniz suyunun kullanıldığı Talassoterapi destinasyonlarını da eklenebilir. Ülkemizde de çok eskilerde planlaması yapılan Gönen, Kızılcahamam vb birçok kaplıca destinasyonları oluşmuş ancak ne yazık ki çarpık yapılaşma ve şehirleşme sonucunda dünya örneklerinde görüldüğü gibi uluslararası bir markalaşma sağlanamamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014b).

Dünya'da Termal Turizm amaçlı olarak Almanya ve Macaristan'a 10 Milyon kişi, Rusya'ya 8 Milyon kişi, Fransa'ya yaklaşık 700 Bin, İsviçre'ye 800 Bin ve İspanya'ya 400 Bin kişi, Japonya'nın ise sadece Beppu şehrine 12-13 Milyon kişi termal turizm amaçlı olarak seyahat ettiği göz önünde bulundurulduğunda ülkemiz kür parkı, kür merkezi ve konaklama tesisi bütünlüğü sağlayan tesislerin nicelik ve nitelik yönünden yetersizliği, uluslararası standartlarda termal tesislere sahip ve termal kent niteliğindeki destinasyonların oluşturulamaması nedenleriyle Dünya ve Avrupa ülkeleri ile rekabet ortamı sağlanamamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014b; Çetin, 2011, 901).

Termal turizm Avrupa ülkelerinden Almanya'da önemli sektör haline gelmiştir. 263 adet resmi belgeli termal merkez bulunan Almanya'da tesislerin toplam yatak kapasitesi 750.000'dir. Almanya'nın Stuttgart kentinde bulunan Das Leuze Kaplıca ve Rekreasyon Tesislerini yaz aylarında günde 8000 kişi ziyaret etmektedir. Bu rakam, yıllık ortalama 3000 kişi/gün olmaktadır. Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da son yıllarda çok gelişmiş tedavi edici kaplıca merkezleri

kurulmuştur. İki ülkede 60 tedavi edici termal merkezi bulunmakta olup senede 500.000'e yakın hastaya tedavi hizmetleri verilmektedir. Ayrıca, Fransa'da 104, İspanya'da 128 adet ve İtalya'da ise 360 civarında termal tesis bulunmaktadır. Rusya'da çok sayıda kür merkezi bulunmakta olduğu ve yılda 8 milyon turistin geldiği belirtilmektedir. Japonya'da 1500 adet kaplıcada 100 milyon geceleme kapasiteli termal turizm yapılmaktadır. Beppu'da 1000 litre/saniye jeotermal su termal turizm amaçlı kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Arkansas eyaletinde ise 55 bin kişinin yararlanacağı termal tesislerin yapılmış olduğu, Hawai'de turizmi 12 aya yaymak için termal sulardan yararlanılarak yeni kurulan tesisler ile termal turizm ağırlıklı uygulamalara başladığı bilinmektedir (Turizm ve Kültür Bakanlığı, 2014b). İtalya'da 360'a yakın kaplıca merkezi bulunmaktadır. Ülkeye yılda yaklaşık 600.000 ziyaretçi gelmektedir ve termal turizm ülke için önemli gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Almanya'dan sonra en çok turist çeken ülkelerden biri konumundaki İtalya'da bulunan volkanik dağlar ve etkinlikleri sebebiyle ülkenin pek çok şehrinde termal kaplıca merkezi bulunmaktadır. Ayrıca Fransa'da 104, İspanya'da 128 civarında termal tesis bulunmaktadır. Avusturya'da devlet bütçesinin neredeyse üçte biri termal sulardan sağlanmakta olup Avrupa pazarının %10'unu oluşturmaktadır. Romanya ise hem termal turizm açısından uzun bir geçmişe hem de termal kaynaklar açısından oldukça zengin bir ülke olma özelliğine sahiptir (Aktuğ ve Aksu, 2011).

Ülkemiz çok zengin jeotermal potansiyele ve tedavi edici özeliği yüksek termal sulara sahip olmasına rağmen kür parkı, kür merkezi ve konaklama tesisi bütünlüğü sağlayan tesislerin nicelik ve nitelik yönünden yetersizliği, uluslar arası standartlarda ve akredite olmuş termal tesislere sahip termal kent niteliğindeki destinasyonların oluşturulamaması nedenleriyle Avrupa ülkeleri ile rekabet ortamı sağlanamamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014b).

Türkiye'de ise kaplıca turizmine katılan turist sayısı 1981 yılında 63.999 kişi iken bu sayı 1998 yılında 375.606'ya yükselmiştir. 2009 yılında ise ülkemizde 284.250 kişi termal turizmden faydalanmıştır (Çetin, 2011: 902). 2010 yılında kaplıcalara yurtdışından gelen yabancı turist sayısı 262.506 iken bu turistlerin 23.225'si tedavi amaçlı ülkemizi ziyaret etmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2010).

Ülkemize medikal turizm kapsamında en çok gelen ülkeler Libya, Almanya, Irak; turistin sağlığı kapsamında gelen en çok ülkeler Rusya, Almanya, İngiltere; ikili anlaşma kapsamında en çok gelen ülkeler Afganistan, Sudan, Arnavut; SGK kapsamında en çok gelen ülkeler ise Almanya, Hollanda, KKTC'dir (Sağlık Bakanlığı, 2013).

Elde edilen sağlık turizmi gelirleri ele alındığında ise 2012 yılında 170.237.000 $ olan sağlık turizmi geliri toplam turizm gelirinin %1,5 ini oluşturmaktayken 2013 yılında elde edilen 179.736.000 $'lık sağlık turizmi geliri ise toplam turizm

gelirinin % 1,6'sını oluşturmaktadır (TUİK 2013). Resmi gazetede yayınlanan 10. Kalkınma Raporuna göre gelirler 3 kat daha artacaktır (Sağlık Bakanlığı, 2013).

Tüm bu bilgilere ek olarak ülkemiz açısında sağlık turizmi hedef kitlesi üç bölümde incelenebilir. Bunlar; (Sağlık Bakanlığı, 2014)

- Avrupalıların bizzat kendi vatandaşlar
- Avrupa da yaşayan vatandaşlarımız (gurbetçiler)
- Avrupa da yaşayan diğer Müslüman göçmenler (Pakistan, İran, Irak, Fas, Tunus, Afrika vb.)

Avrupalı ülkelerin bizzat kendi vatandaşları için ucuz ve ülkeleri ile aynı kalitede hizmet sunumuyla bu ülkedeki vatandaşlar ülkemize çekilebilir. Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımız açısından ise en önemli sıkıntı ülkemiz hastanelerinin bir araya gelerek Avrupa'daki hastaneler ile sigorta açısından gerekli girişimleri yapmamalarıdır. Avrupada bulunan 20 milyona yakın göçmen ülkemizden hizmet almaya başladıktan sonra kalite ve pazarlamadaki artış sağlandığı takdirde ülkemize geleceklerdir. Fakat bu gelişme gecikmeden sağlanmalıdır. Aksi takdirde bu potansiyel Avrupa ülkelerine kalabilir.

4.2. SWOT Analizi İle Değerlendirme

Sağlık kurumlarının içinde bulunduğu çevre, sürekli bir değişim içindedir. Yaşanan bu değişimler, sağlık kurumunu bir yandan tehdit ederken, diğer yandan da çeşitli fırsatlarla karşı karşıya getirmektedir. Sağlık kurumunun dinamik ve değişken çevrede yaşamını devam ettirebilmesi ve uzun dönemli hedeflerini gerçekleştirebilmesi, karşısına çıkan tehditlerden korunabilmesine, fırsatlardan yararlanabilmesine bağlıdır. Sağlık kurumları yöneticisi karşısında çıkan tehditlerden korunabilmek ve fırsatlardan yararlanabilmek için, kurumunun güçlü ve zayıf yönlerini analiz ederek tespit etmek zorundadır (Kavuncubaşı, 2000, 159).

Ülkemizin sağlık turizm sektöründe daha etkili konuma gelmesi için güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin bilinmesinin büyük fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu faktörlerin belirtilmesi maksadı ile GZFT(SWOT) analizi yapılması gerekmektedir.

Aşağıda, bir bütün olarak ele alınan ülkemiz sağlık turizm sektörü değerlendirilerek genel bir tablo ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır.

GÜÇLÜ YANLAR (Türkiye Medikal Turizm Raporu, 2012)

1. Türkiye'nin sağlık alanında üstün teknolojisi ve nitelikli insan gücü ile dünyanın önde gelen ülkeleri arasında sayılması

2. Türkiye'de sağlık hizmetleri talebini olumlu yönde etkileyecek özellikle bazı ülkelerde bulunmayan turizm çeşitleri olması (özellikle ipek yolu turizmi, yayla turizmi, inanç turizmi, rafting turizmi, doğa turizmi, sağlık-kaplıca turizmi vs.)(Sağlık Bakanlığı, 2014)

3. Türkiye'nin genel olarak hizmet sektöründe iyi konumda olması ve hizmet sektörünün sağlık turizmine olumlu etkisinin yüksek olması

4. Ülkemiz coğrafi konumu ile büyük bir avantaja sahiptir. Aynı zamanda 11 Eylül Terörist saldırısından sonra Orta doğudaki Müslümanların ABD ve Avrupa ya gidişleri ve ilişkileri her alanda azaldığı ve zorlaştığı gibi sağlık hizmeti alımında olumsuz yönde etkilenmesi ülkemizi bu konuda daha güçlü hale getirmiştir. (Sağlık Bakanlığı, 2014)

5. Ülkemiz sağlık hizmetleri Avrupa ülkelerinde verilen sağlık hizmetlerine nazaran aynı kalitede olup daha ucuzdur.

6. Sağlık turizmiyle ilgili çeşitli yasal düzenleme ve devlet desteğinin olması

7. Özellikle kökeni Türk olup Avrupa da yaşayan vatandaşlar ile ortak kültür ve bağ ile ülkemizde tedavi görmeye daha ilgili olmaları.(Sağlık Bakanlığı, 2014)

ZAYIF YANLAR (Türkiye Medikal Turizm Raporu, 2012)

1. Yetersiz pazarlama, reklâm ve iletişim sebebi ile özellikle Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımıza ülkemizin sağlık imkanlarının iyi tanıtılmaması

2. Özel ve kamu sektöründe hizmet veren sağlık kuruluşlarının sağlık turizmi konusunda aktif bir çaba göstermemesi

3. Sağlık turizminin gerektirdiği bütünleşmiş yaklaşımın (sağlık kuruluşları, turizm kuruluşları, pazarlama kuruluşları, lojistik ve ulaşım kuruluşları vs.) gerçekleşmesine götürecek "işbirliği-ortaklık kültürünün" zayıf olması

4. Sağlık turizmi yönetimi için ulusal bir stratejinin net olmaması

5. Hastanelerin, özellikle devlet hastanelerinin, önemli bir kısmının sağlık turizmi hizmeti sunmaya hazır olmaması

6. Mevcut durumda, plan dâhilinde ülkemizden sağlık hizmeti almaya gelenlerden ziyade turistik maç ile ülkemize gelen turistlerin karşılaştıkları acil sorunları gidermek üzere alınan hizmetin daha ağır basması

7. Sağlık turizmi alanında bir kayıt altına alma ve denetleme sisteminin olmayışı ve süreçlerin işlerliğinin yetersizliği

8. Sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığı ile veri ve bilgi paylaşımında istenilen özen, hız ve işbirliği içerisinde olmaması

9. Hedeflere ulaşılmasında zaman sınırı olması, ulaşılmadığı takdirde turist kaybedileceği

FIRSATLAR (Türkiye Medikal Turizm Raporu, 2012)

1. Dünyada sağlık hizmetini ulusal sınırların dışında alma eğiliminin artması (küreselleşmenin etkisi)

2. Gelişen teknoloji ve iletişim imkânları ile diğer ülkelerdeki sağlık kuruluşları ve hizmetleri hakkında bilgi sahibi olmadaki kolaylık ve maliyet azlığı

3. Türkiye'nin uluslararası arenada artan gücü ve buna paralel oluşan olumlu algısı

4. Sağlık hizmetleri ihracatına verilen destek.

5. Türkiye'nin Turizm sektöründe sayılı ülkeler içerisinde bulunması ve zamanla bu sektörde daha da güçlenmesi

6. Türkiye'nin coğrafi ve sosyo-politik konumunun birçok ülke vatandaşı için sağlık hizmetini ülkemizde almak için tercih nedeni olması

7. Sağlık hizmetinde artan yurt içi rekabetin, yurtdışına sağlık hizmeti ihracını teşvik etmesi

8. Yabancı hastaların tedavisinden elde edilen gelirlerden % 50 vergi muafiyetin yasalaşması

9. Türkiye'nin uluslararası politikası gereği ülkemizde devlet destekli tedavi alan diğer ülke vatandaşlarının sayısının artıyor olması ve bunun neden olabileceği tanıtımın/ reklâmın gerçekleşmesi

10. Türkiye de sağlık turizmi ile ilgili birçok yasanın düzenlenmeye başlanması

11. Sağlık turizminin sağlık bakanlığının stratejik eylem planında ve Türkiye'nin onuncu kalkınma planında ayrıntılı olarak yer alması

12. Avrupa ülkelerinin bizzat kendi vatandaşlarını memnun etmek zor olacağı düşünüldüğünde Avrupa'daki 5 milyon Türk ile 20 milyon göçmen Müslüman nüfus öncelik kapsamına arttırılarak ilgi çekicilik arttırılabilineceği (Sağlık Bakanlığı, 2014)

TEHDİTLER (Türkiye Medikal Turizm Raporu, 2012)

1. Çevre ülkelerde yaşanan siyasal istikrarsızlık ve bunun Türkiye'ye muhtemel yansıması ve bu yansımalarda izlenecek politikalardaki en ufak hatanın turizmi etkilemesi

2. Batı ülkelerinde yaşam süresinin artması ile artan yaşlı nüfus sonucunda artan doktor talebi ve bu talebin cazip gelmesi(Böylece sağlık hizmetini bulundukları yerde alma ihtimalinin artması)

3. Devlet müdahalesi ile sağlık alanında sık değişen mevzuat gereği ortaya çıkan farklılık ve değişikliklerin zaman kaybı ve maliyete sebep olması ve bu nedenle sağlık turizmi konusunda uzun süreli stratejik hususlara yeterince ilgi gösterilememesi

4. Ülkemizde, uluslararası standartları esas alarak akreditasyon yapacak kuruluşların bulunmaması

5. Sağlık Turizmi alanında hizmet açısından belirli kriterlerin olmayışı, bu eksiklik sebebi ile uygun olamayan örneklerin meydana gelmesi ihtimali ve bu uygunsuz olayların yaratabileceği olumsuz itibar.

5. Sonuç

Elde edilen istatistikî verilerin ve kaynakların değerlendirilmeleri sonucunda geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur.

Ülkemiz diğer sektörlerde olduğu gibi sadece üretime yoğunlaşmakta reklâm ve pazarlama gibi iki önemli fonksiyona önem göstermemektedir. Bu da sağlık turizm gelirlerine yansımaktadır. Ülkemizin sağlık turizmi açısından güçlü bir ülke olduğu etkili bir reklâm ile diğer ülkelere tanıtılmasının öneminin büyük olduğu değerlendirilmektedir.

Sağlık turizmi sektörü ülkemiz için daha çok yeni bir konu olması sebebi ile gereken ilginin gösterilmemesi sonucu kayıt ve denetim sisteminin var olmayışı yüzünden işlerliğinin azaldığı ve standart oluşturulamadığı değerlendirilmektedir.

Mevzuatın sık sık değişmesi sebebi ile sağlık kuruluşları değişen mevzuata uyum sağlama konusunda zorluklar yaşamakta bu da verilen hizmetin kalitesinin ve hızını düşürmektedir. Yapılan değişikliklerin kalıcı ve kesin olmasının bu konuda büyük yarar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Termal turizm açısından birçok zengin kaplıca ve ılıcalarımız bulunmakta olup mineraller açısında zengin kürlerin yapılabileceği birçok imkâna sahip olunmasına rağmen yetersiz tesis ve altyapı olduğu değerlendirilmektedir. Tesislerin kalitesinin arttırılmasının ve bu konuda denetlemelerin arttırılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin turizmde güçlü bir konumda olmasının sağlık turizmine büyük etkisi olacağı düşünülmektedir. Yapılan turizmle ilgili pazarlama ve reklâmlarda ülkemizin sağlık turizmi sektörün de de güçlü bir konuma sahip olduğunun açıklanmasının büyük etkisi olacağı değerlendirilmektedir.

Sağlık turizmi açısında teşvikin yetersiz olduğu değerlendirilmektedir. Bu konudaki teşvikin arttırılması ile daha büyük bir gelişme kaydedilebileceği düşünülmektedir.

Özel sektör hastanelerinde yeterli miktarda olan yabancı dil bilen personel sayısının kamu hastanelerinde yetersiz sayıda olduğu değerlendirilmiştir. Kamu hastanelerinde çalışan personelin yabancı dil öğrenmesi için tevsik edici uygulamalar yapılması ve kurslar açılmasının daha fazla turisti cezp edeceği düşünülmektedir.

Ülkemizdeki doktor sayısının yetersiz oluşu ve uygulamalarda görevli olan eğitilmiş personelin azlığı sebebi ile bazı branşlarda yetersiz kalındığı değerlendirilmektedir. Eğitimin arttırılması ve yetişen yeni nesilin sağlık turizmi sektörüne yönlendirilmesi ve bu konudaki eksikliğin giderilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Turistlerin sağlık konusunda özel sektörü daha fazla tercih ettiği görülmektedir. Bu tercihin sebebinin ise kamu kuruluşlarının özel sektöre göre daha yetersiz kalması sebebi ile olduğu değerlendirilmektedir. Bu sebebin kaynağı kamu sektöründe çalışan doktorların aldıkları ücretin azlığı sebebi ile özel sektöre geçtiği ve branşların kamu sektöründe eksik kaldığı değerlendirilmektedir.

Son olarak uluslararası standartları esas alarak akreditasyon yapacak kuruluşların bulunmamasının büyük bir eksiklik olduğu değerlendirilmektedir. Bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğinin uygun olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

Akat, Ö. (2000), *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*, 3. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi.

Aksu, C. ve Aktuğ, E. (2011). *Güney Ege Bölge Termal Turizm Araştırması*, http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Sekt%C3%B6rel%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar/Guney_Ege_Bolgesinde_Termal_Turizm.pdf (Erişim Tarihi: 28.06.2014)

Aydın, D. ve Şeker, S. (2011). Kamu Hastanelerinde Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Uygulama Rehberi, Sağlık Bakanlığı.

Aydın D. ve Yilmaz, C. (2010). Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Sağlık Turizmi Birimi) Medikal Turizm Araştırması (Birinci Bölüm) Ankara, Ekim – Aralık.

Aydın, D. ve Şeker, S. (2011). *Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Uygulama Rehberi*, http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/dosya/1-74694/h/rehber-uygulama.pdf (Erişim Tarihi: 12.12.2013)

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı Sağlık Turizmi Sektör Raporu, Şubat 2011

Batman, O. (2008). *Otel İşletmelerinin Yönetimi*, 3. Baskı, İstanbul: Değişim Yayınları.

Boz, M. (2004). *Turizmin Gelişmesinde Alternatif Turizm Pazarlamasının Önemi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.

Bulut, E., (1999). *Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Ekonomik Etkileri*, http://www.ekitapyayin.com.id/025/04 (Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2010).

Bulut, E.'den Jagoret, P. ve Theveaud, J.M. 1985. *Holidays and Retirement, Leisure, Recreation and Tourism Abstracts*, http://www.ekitapyayın.com.id/025/01.htm (Erişim Tarihi:12.12.2013)

Çetin, T. (2011). Termal Turizm Potansiyeli Açısından Kozaklı (Nevşehir) Kaplıcaları, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Terature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 899-924.

Dinçer, M.Z. (1993). *Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

DPT, *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995) 1996–2000*, Ankara http://www.dpt.gov.tr (Erişim Tarihi :14.04.2014)

DPT, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2000) 2001-2005*, Ankara, http://www.dpt.gov.tr (Erişim Tarihi :14.04.2014)

DPT, *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2006) 2007-2013*, Ankara, http://www.dpt.gov.tr (Erişim Tarihi :14.04.2014)

Gencay, C., (2007). Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü. *Sağlık Turizmi* İçinde (172-180). M. Bulu ve İ.H.Eraslan (Ed.). İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi.

İçöz, O. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (TIBBİ) Turizm ve Türkiye'nin Olanakları, Yaşar Üniversitesi.

Kahraman, N. (1978). Türkiye'de Sağlık Turizmi, Ankara.

Kavuncubaşı, Ş. (2000). *Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF03077CA1048A 18348020F3B0746F34B3

Kültür ve Turizm Bakanlığı (a) , Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11478/dunyada-saglik-ve-termal-turizm.html (Erişim Tarihi: 14.04.2014)

Kültür ve Turizm Bakanlığı (b), www.kultur.gov.tr (Erişim Tarihi: 28.06.2014)

Olalı, H. (1988). *Turizm Dersleri*, İzmir: İstiklal Matbaası.

Ross, K. (2001). *Health Tourism: An Overview*, HSMAI Marketing Review, http://www.hospitalitynet.org/news/4010521.search?query=%22health+tourism%22 (Erişim tarihi:12.12.2013)

Sağlık Turizm Platformu, http://www.saglikturizmiplatform.com/Medikal_Turizm.asp

T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Turizm Raporu 2013 http://www.adanasm.gov.tr/uploads/subeler/sbs/files/18_02_2014_16_37_14.docx (Erişim Tarihi: 14.04.2014)

T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Turizm Raporu 2012 www.saglik.gov.tr/BAKAN/dosya/1-78964/h/medikalturizmweb.pdf (Erişim Tarihi:14.04.2014)

T.C Sağlık Bakanlığı Medikal Turizm Değerlendirme Raporu 2013 http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/belge/1-24604/turkiye-medikal-turizm-degerlendirme-raporu-2013.html (Erişim Tarihi: 14.04.2014)

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) 2013. http://www.tuik.com.tr (Erişim tarihi 26.02.2014)

UNWTO. (2012). UNWTO Tourism Highlights 2012 Edition. UNWTO.

Ünüsan, Ç. ve Mete, S. (2005). *Turizm Strateji Eksenli Pazarlama İletişimi*, Konya: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.

Yağcı, Ö. (2003). *Turizm Ekonomisi*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Yalçın, P. (2006). Türkiye'de Sağlık Turizminde Altyapı Oluşturulma Gereği ve Sağlık Kurumlarına Yönelik Bir Araştırma. Ankara Gazi Üniversitesi.

Yalçın, P. (2006). *Türkiye 'de Sağlık Kurumlarına Yönelik Sağlık Turizmi*. http://www.dedeman.com.tr/oduller/turizm/2006/MKD_2006_TURIZM_IKINCILIK_ODULU.pdf (Erişim Tarihi:28.06.2014)

Yeni Turizm Alanlarında Gelecek Var, http://www.kobifinans.com.tr/sektor/011602/15408 (Erişim tarihi 12.12.2013)

Yıldırım, H.H. ve Altunkaya, Ü. (2006). *Türkiye"nin Sağlık Turizmi Potansiyeli Güçlükler*, http://www.absaglik.com/saglik_turizmi_turkiye.pdf, (Son Erişim Tarihi: 12.12.2013)

Zengingönül, O., Emeç, H., İyilikçi, D.E. ve Bingöl, P. (2012). *Sağlık Turizmi: İstanbul"a Yönelik Bir Değerlendirme*, Ekonomistler Platformu Derneği, İstanbul http://www.ekonomistler.org.tr/wpcontent/ uploads/2012/0/saglik_turizmi_rapor.pdf (Erişim Tarihi: 12.12.2013).

http://www.barlifehaber.com/haber detay/101-Turkiyede-Saglik-Turizmi.html, (Erişim tarihi:01.06.2010)

http://www.saglikturizmi.org.tr/f_akben_makale.html)(Erişim Tarihi 12.12.2013).

http://www.sohbetforum.com/index.php?topic=3445.0;wap2 (Erişim tarihi 12.12.2013)

http://yaylaturizmi.blogspot.com.tr/2007/11/yayla-turizmi-nedir.html)(Erişim Tarihi: 28.06.2014)

http://www.forumacili.org/turizm-sektoru/317088-botanik-turizmi-ne-demek-kisaca-botanik-turizmi.html(Erişim Tarihi: 28.06.2014).

http://www.turkey-tatil.com/turizm_cesitleri/dag.htm (Erişim Tarihi: 28.06.2014)

http://prezi.com/w5ploqrgqpmn/rafting-turizmi (Erişim Tarihi:28.06.2014)

http://www.ekonometrik.com/turkiyede-turizm-sektoru.html(Erişim Tarihi:08.07.2014)

http://www.turkey-healthtourism.com/SAGLIK-TURIZMI-NEDIR-_c__d_26.htm (Erişim Tarihi:08.07.2014)